

بررسی صنعت فولاد

علی اسکینی

تحلیل گر ارشد کارگزاری بانک صنعت و معدن

محمدعلی کریمی

کارشناس واحد تحلیل کارگزاری بانک صنعت و معدن

مقدمه

کلمه فولاد به انواع بی شمار از آلیاژهایی گفته می شود که عنصر اصلی آن ها را آهن تشکیل می دهد. کربن هم به عنوان مهم ترین ماده آلیاژی فولاد محسوب می شود. هرچه کربن در فولاد کمتر باشد جنس آن نرم تر و چکش خواری آن بیشتر است. فولاد کربنی آلیاژ آهن با حداکثر ۲ درصد کربن است که باعث استحکام مواد و افزایش مقاومت در برابر خوردگی می شود. استحکام فولاد با میزان کربن محلول به شدت افزایش می یابد اما از طرفی این افزایش سختی باعث کاهش قابلیت جوش فولاد کاربردهای متعددی در صنعت و علم دارد. فولاد جهت ساختن سیم، لوله و ورق فولاد استفاده می شود. فولاد متوسط ۰/۲ تا ۰/۶ درصد کربن دارد و از فولاد برای ساخت ریل، دیگ بخار و قطعات ساختمانی به کار می برند. فولاد سخت ۰/۶ تا ۱/۵ درصد کربن دارد و آن را برای ساختن ابزارآلات فولادی، فنر و کارد و چنگال به کار می برند. فولادهای مقاوم حرارتی در محیط های با دمای بالا و خورنده تحت شرایط تنش استاتیکی و دینامیکی به کار می روند. این محصولات صدها کاربرد دیگر در ساخت تجهیزات محصولات شیمیایی و مواد غذایی و ملزومات خانگی و محیطی دارد که در عصر حاضر به سختی می توان امورات انسان را بدون حضور فولاد متصور شد.

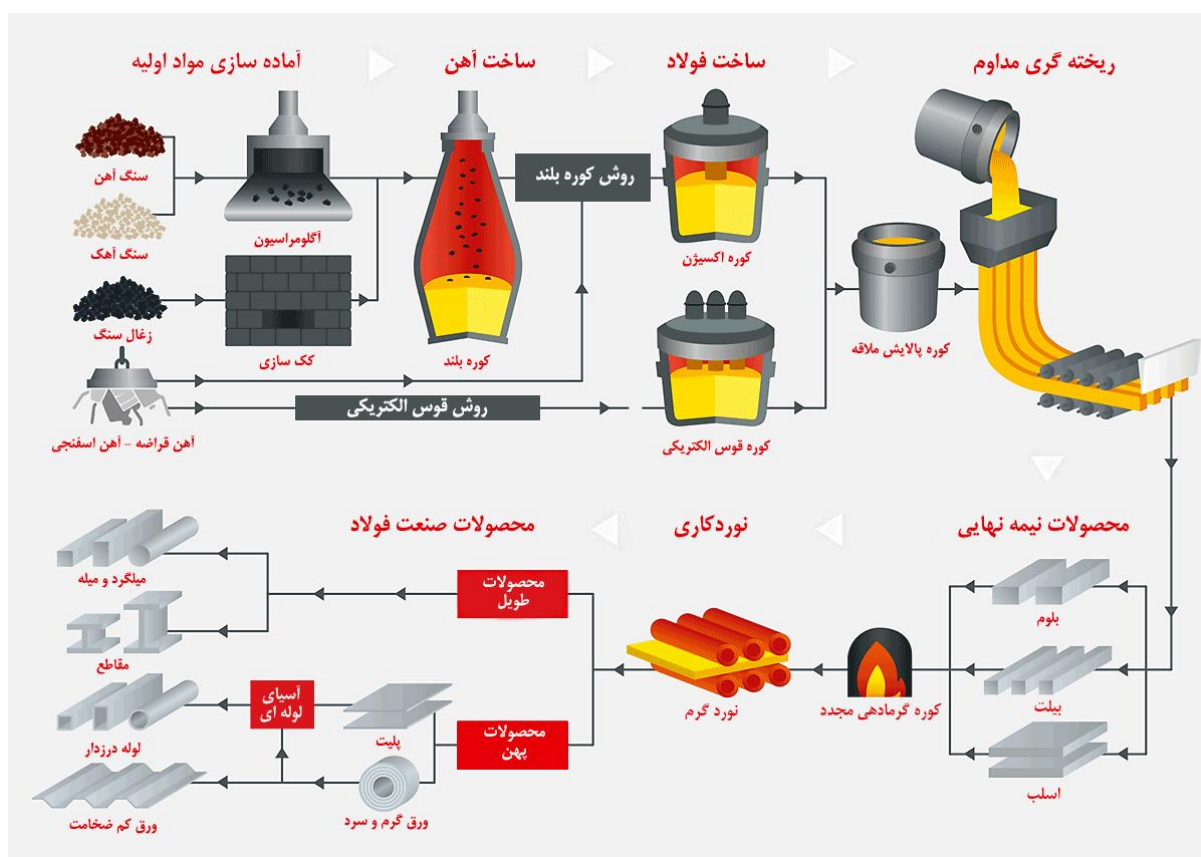
روش تولید

آهن به صورت سنگ‌های معدنی مگنتیت و هماتیت در پوسته زمین یافت می‌شود. تاریخچه تولید آهن و فولاد به ۳۰۰۰ سال قبل بازمی‌گردد. توسعه تکنولوژی تولید فولاد موجب گسترش دامنه کاربرد فولاد و تولید فولاد در طول این مدت شده است. فولاد را با سوزاندن کربن آهن خام سفید و همجوش کردن آن با کمی کربن و اندازه کردن عنصرهای دیگر در آن تولید می‌کنند. این فلز به دو شیوه تولید می‌شود؛ یکی از طریق ذوب در کوره‌های بلند اکسیژن (BF-BOF) و دیگری از طریق کوره قوس الکتریکی (EAF).

در روش کوره بلند، سنگ آهن فراوری شده (آهن تولیدشده در فرایند احیای غیرمستقیم) داخل کوره‌هایی که با کک شارژ می‌شود ریخته می‌شود و پس از تزریق هوای داغ، آهن خام مذاب از آن حاصل شده و سپس وارد واحد کنورتور می‌شود. در این مرحله پس از افزودن عناصر دیگر شمش فولادی با ترکیب موردنظر حاصل می‌شود.

در روش قوس الکتریکی، سنگ آهن پس از فراوری وارد واحد احیای مستقیم شده و آهن اسفنجی حاصل می‌شود. از آهن اسفنجی به همراه آهن قراضه در کوره قوس الکتریکی ریخته شده و فولاد مذاب حاصل از این واحد، پس از ریخته‌گری و آلیاژسازی به شمش فولاد تبدیل می‌شود.

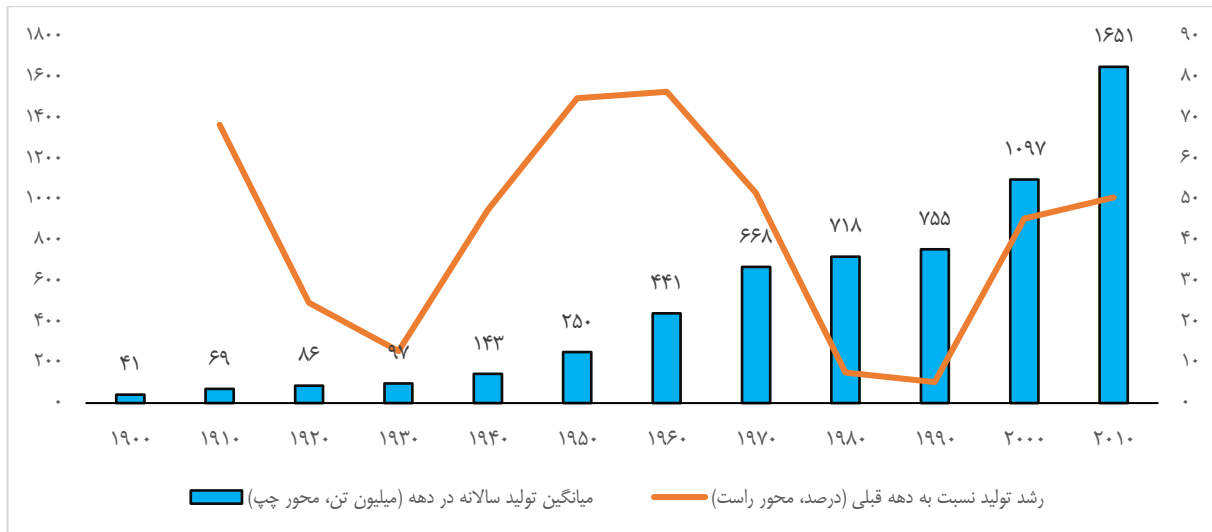
شمش فولاد در گریدها و اشکال مختلف به بازار عرضه می‌شود که برخی از آن‌ها در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱- دیاگرام تولید فولاد

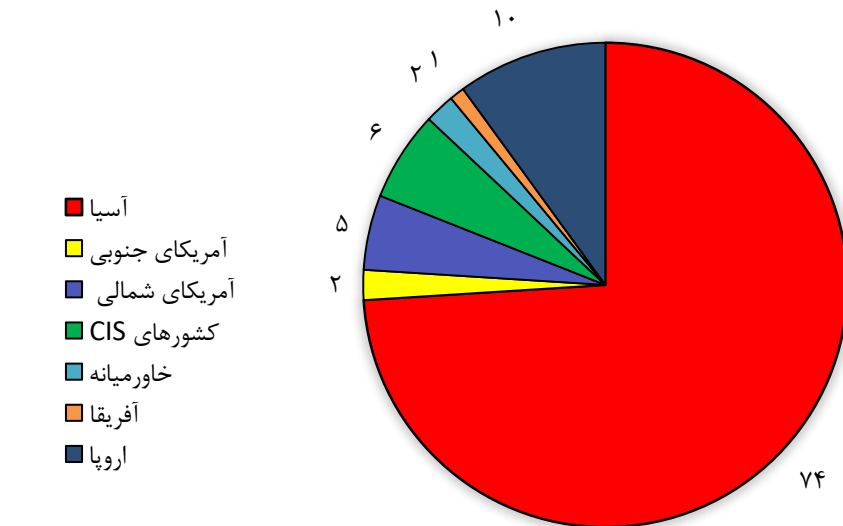
نگاهی به صنعت فولاد در جهان

مقدار تولید در جهان همواره در حال رشد بوده است. در نمودار ۱ میانگین تولید فولاد سالیانه جهانی در بازه‌های ده‌ساله نشان داده شده است. میزان تولید جهانی فولاد در سال ۱۹۰۰ برابر با ۲۸/۳ میلیون تن بوده که به ۱،۸۷۰ میلیون تن در سال ۲۰۱۹ رسیده است. مقایسه رشد تولید هر دهه نسبت به دهه قبلی، نشان‌دهنده این است که میزان رشد ده‌ساله در دهه ۶۰ و ۵۰ میلادی از سایر دهه‌ها بیشتر بوده و همچنین در دو دهه اخیر هم تولید فولاد رشد قابل توجهی داشته است. تولید میانگین سالانه فولاد در بین سال‌های ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۹، نسبت به تولید میانگین سالانه سال‌های ۲۰۰۰ الی ۲۰۰۹ رشد ۵۱ درصدی داشته است. این رشد چشمگیر نشان‌دهنده اهمیت بالای این صنعت و نقش آن در اقتصاد جهانی دارد.

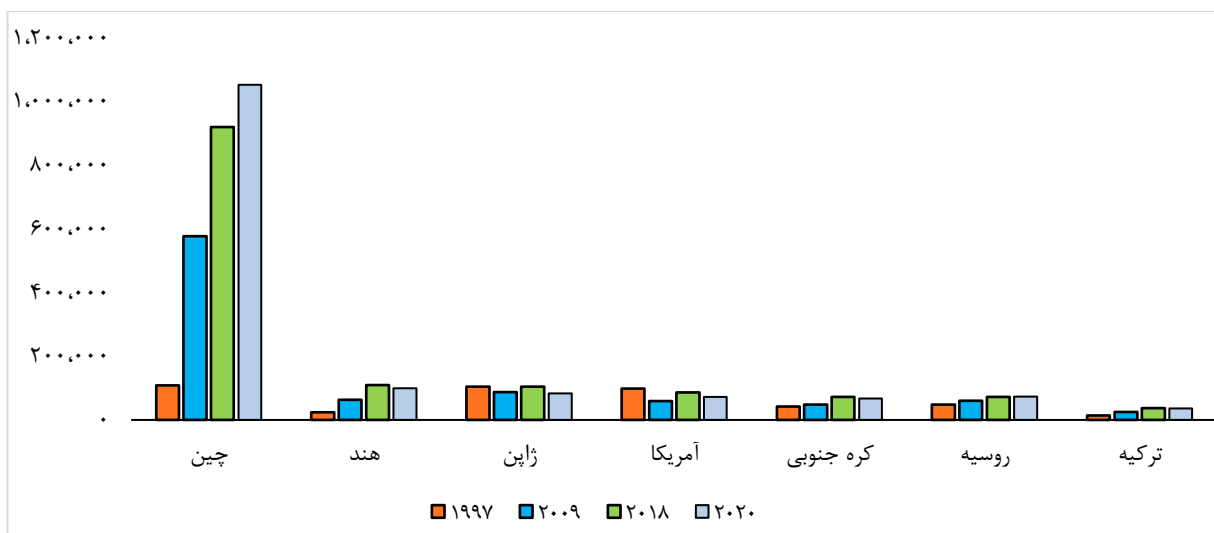

نمودار ۱- میزان و نرخ رشد تولید فولاد در جهان

در بین مناطق مختلف، سهم آسیا از تولید فولاد با اختلاف بیشتر از سایرین است. از سال ۱۹۹۰ رشد تولید فولاد در منطقه آسیا با دیگر مناطق به شدت افزایش یافته و از حدود یک‌سوم به نزدیک سه‌چهارم تولید جهانی رسیده است. منطقه خاورمیانه نیز از سال ۱۹۹۷ الی ۲۰۱۹، میانگین سالانه رشد ۷/۳ درصدی رشد تولید را تجربه کرده است. رشد تولید فولاد در اروپا که در سالیان دور سهم بسیار بزرگی از تولید فولاد داشت، در این مدت تنها ۰/۴ درصد به‌طور سالانه بوده است.

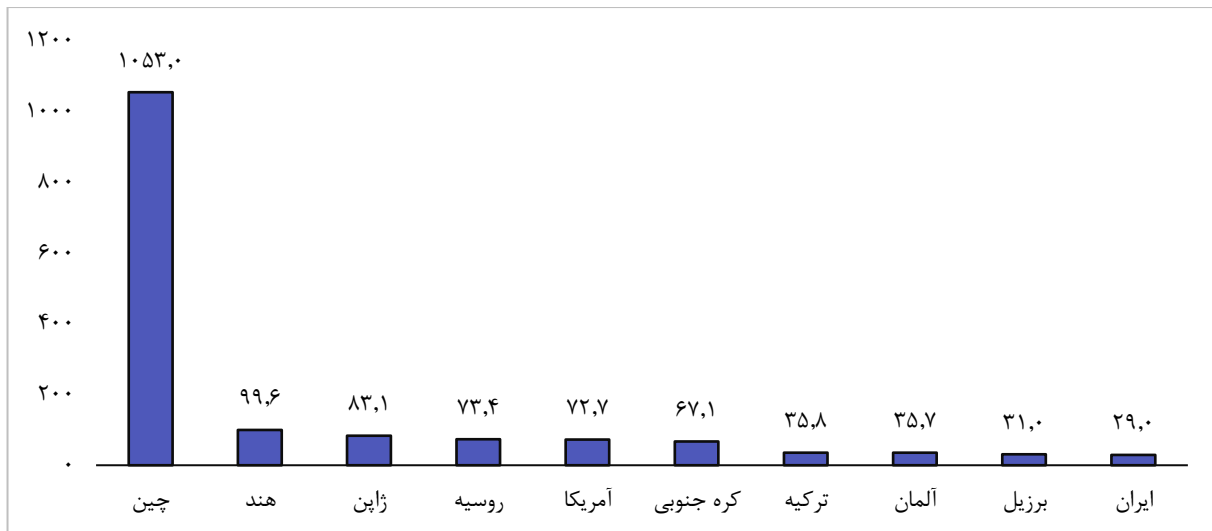

نمودار ۲- سهم مناطق مختلف جهان از تولید فولاد (درصد)

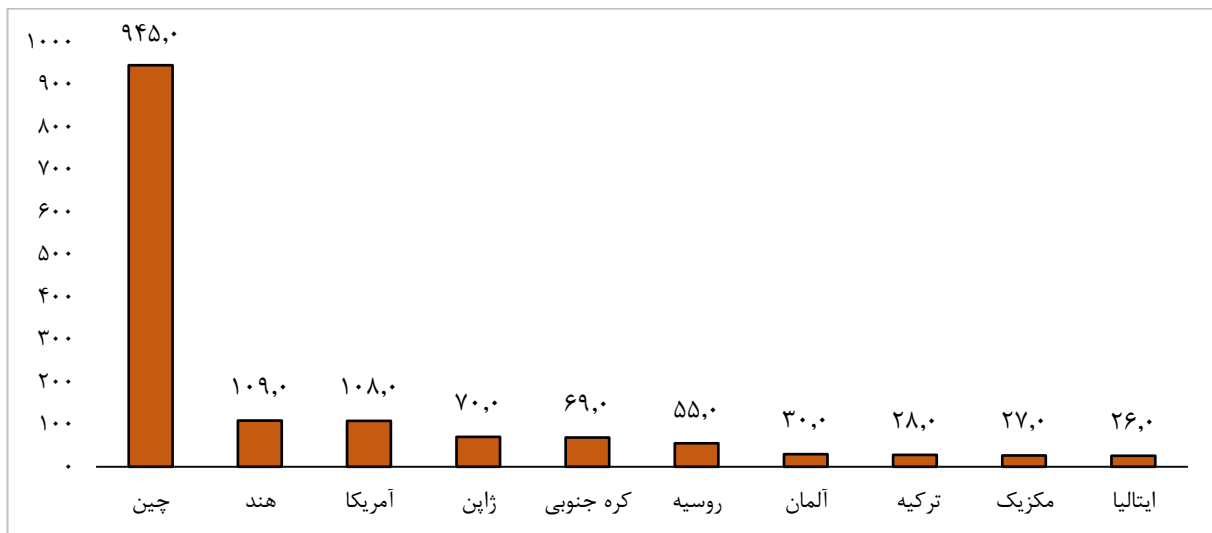

نمودار ۳- تولید فولاد در کشورهای منتخب (هزار تن)

کشورهای چین، هند و ژاپن هر سه از منطقه‌ی آسیا، بزرگ‌ترین تولیدکنندگان فولاد جهان هستند و بیش از دوسوم فولاد دنیا را تولید می‌کنند. در نمودارهای ۴ میزان تولید و مصرف فولاد کشورهای برتر نشان داده شده است.

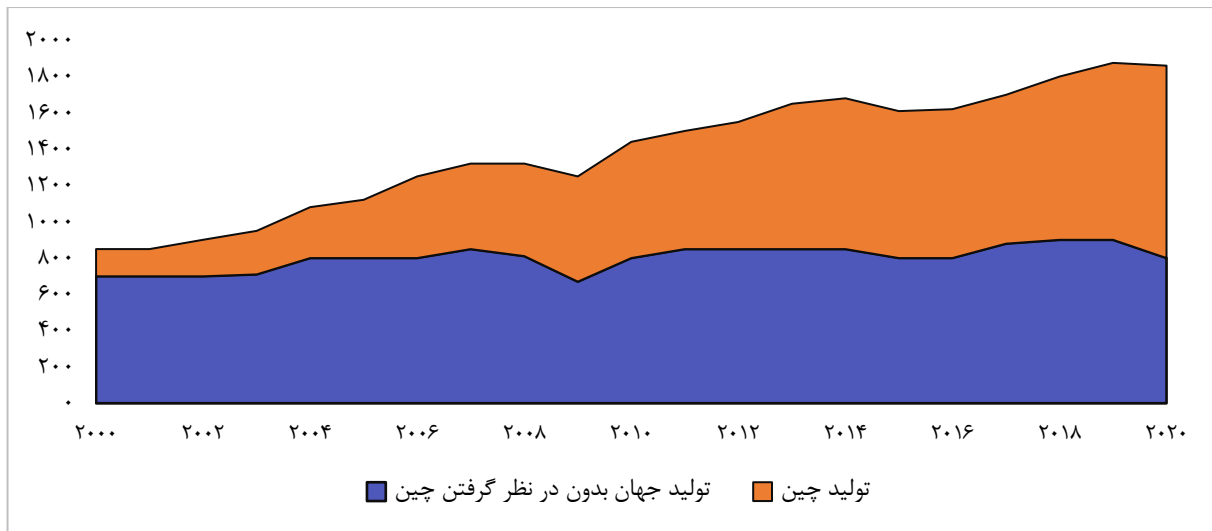

نمودار ۴- تولید فولاد کشورها در سال ۲۰۲۰

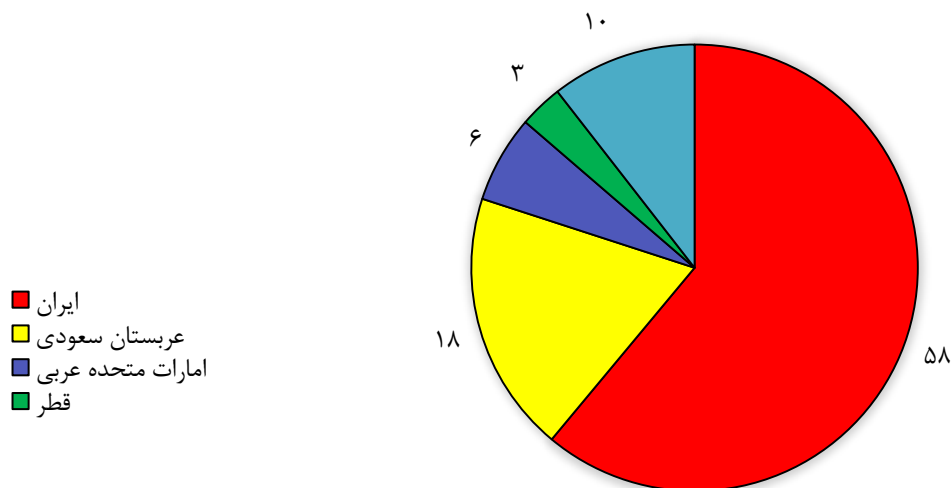
نمودار ۵- مصرف فولاد کشورها در سال ۲۰۲۰

همان‌گونه که مشخص است طی سالیان اخیر کشور چین مهم‌ترین کشور عرضه‌کننده و تقاضاکننده فولاد در جهان بوده است. سهم چین از تولید جهانی طی ۴۰ سال اخیر از ۵ درصد به بالای ۵۰ درصد رسیده است. از این رو نقش این کشور در تولید جهانی غیرقابل‌انکار است. این نقش به‌گونه‌ای است که رشد تولید فولاد در این منطقه حتی با وجود اثر منفی که بروز بحران مالی در جهان بر روی صنعت فولاد دارد، می‌تواند روند افزایشی داشته باشد. نوسانات تولید فولاد چین با نوسانات و رشد اقتصادی چین هم‌جهت هستند، به‌گونه‌ای که اگر اقتصاد چین رشد کرده است تولید فولاد نیز رشد داشته است و اگر بحرانی در اقتصاد چین مشاهده شده است، بر صنعت فولاد نیز اثر گذاشته است.

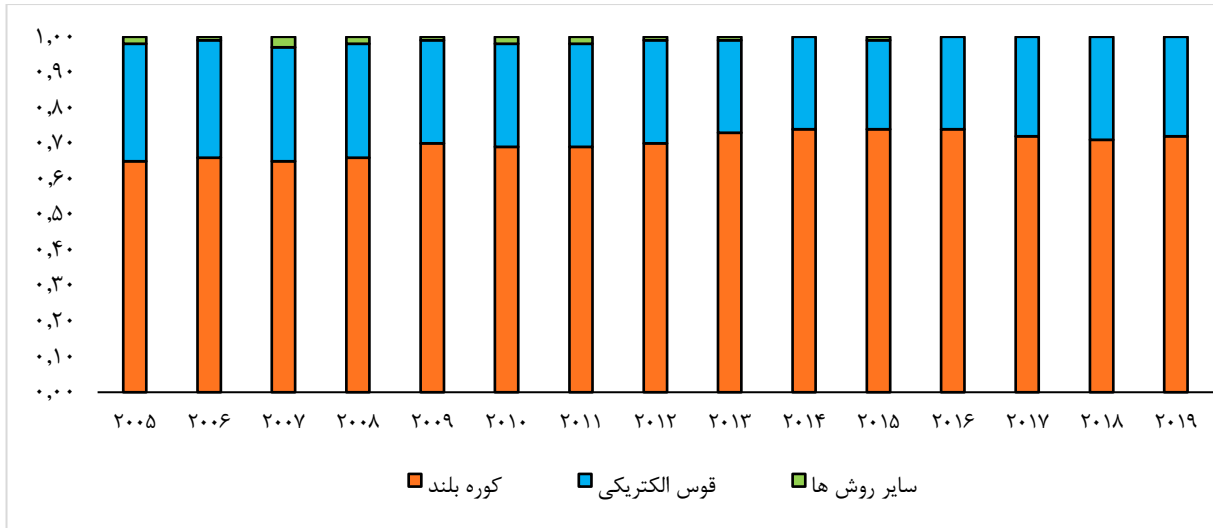
نمودار ۶- روند تولید جهانی فولاد در قرن ۲۱ و سهم چین (میلیون تن)

سهم تولید خاورمیانه از تولید جهانی در حدود ۲ درصد است. تولید این منطقه در سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۴۵/۴ میلیون تن بوده است. عمده تولیدکنندگان فولاد در خاورمیانه ایران، عربستان سعودی، امارات و قطر هستند و ایران سهم ۵۸ درصدی از تولید منطقه را دارد.

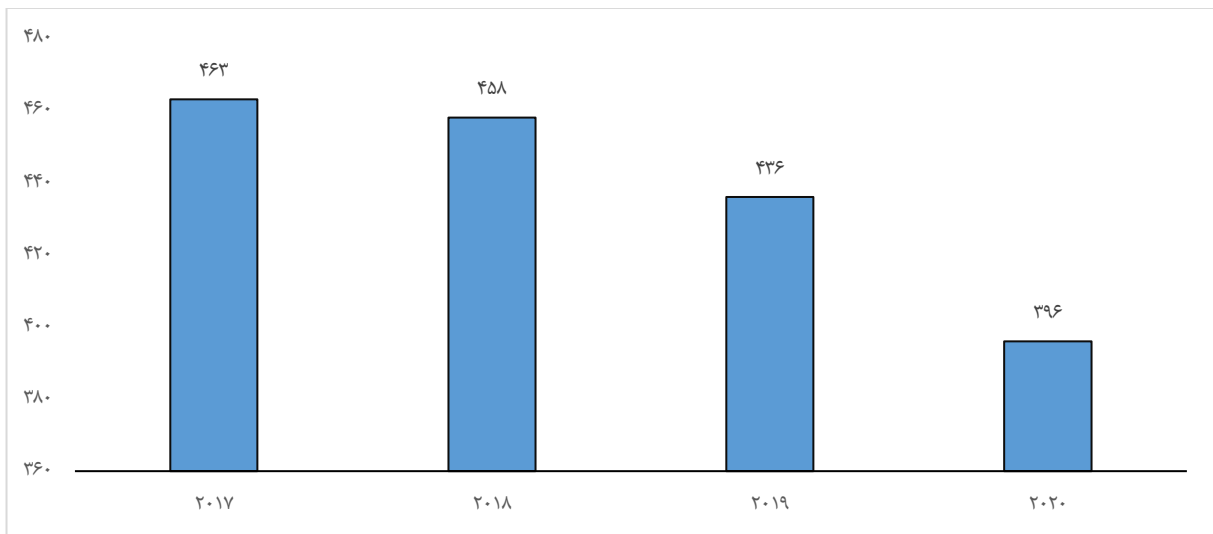
نمودار ۷- سهم کشورهای خاورمیانه از تولید فولاد خاورمیانه (درصد)

همان گونه که پیش تر ذکر شد تولید فولاد به دو روش کوره بلند و قوس الکتریکی صورت می گیرد. در نمودار ۸ سهم روش های تولید فولاد نشان داده شده است. از آنجایی که کشورهای منطقه خاورمیانه نفت خیز بوده و دارای گاز طبیعی ارزان قیمت هستند بیش از ۹۴ درصد تولید فولاد در این منطقه به روش کوره ی قوس الکتریکی انجام می شود که ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست.

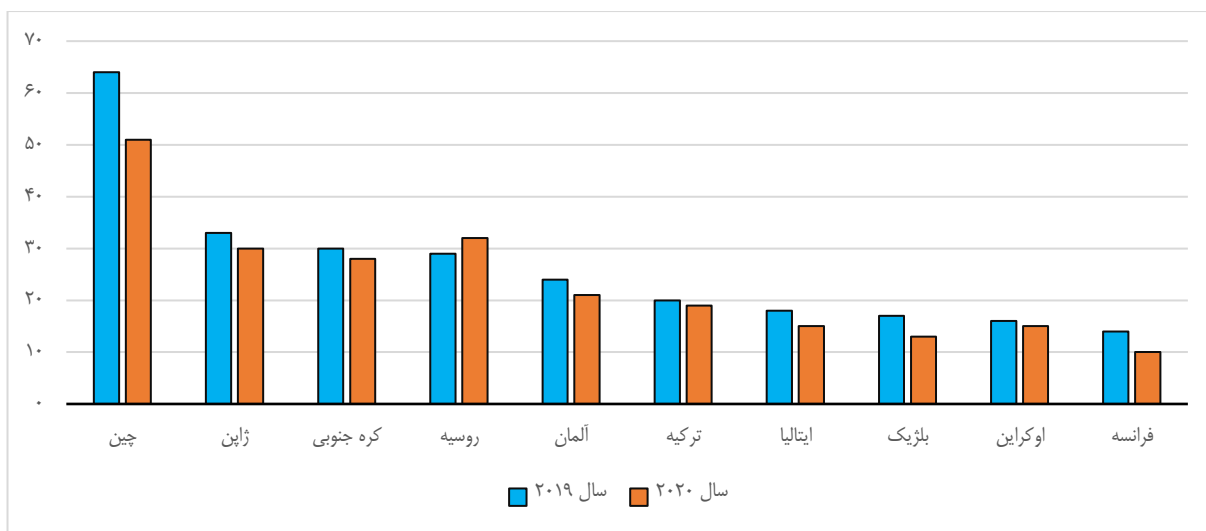

نمودار ۸- سهم روش‌های تولید فولاد در جهان در سال‌های اخیر

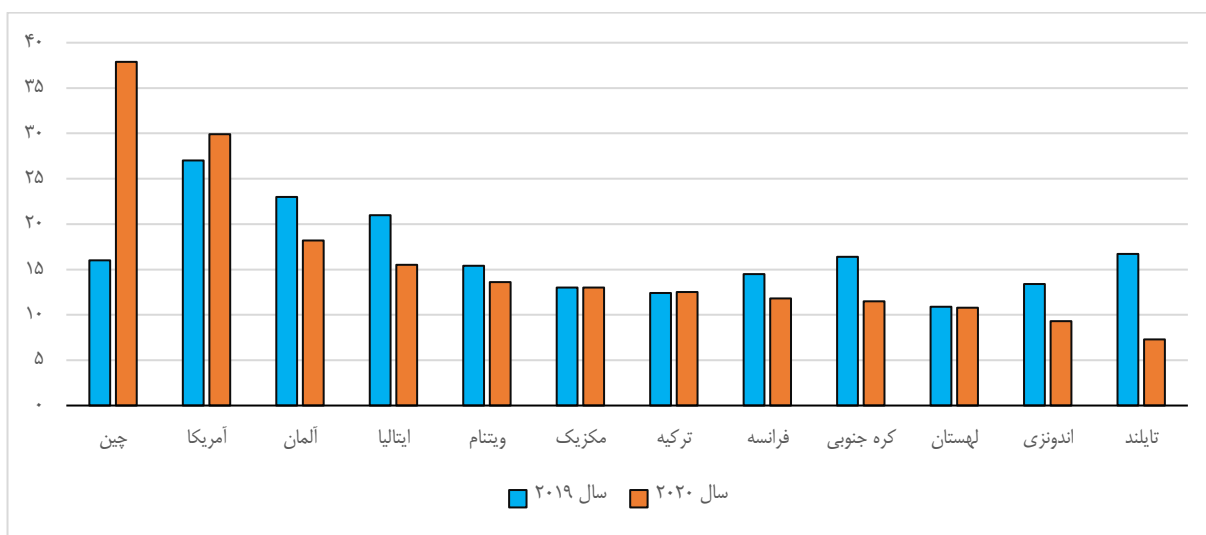
در سال ۲۰۲۰، ۲۱ درصد از تولید فولاد جهان وارد عرصه تجارت شد و مابقی در همان کشور تولیدکننده مصرف شده است. این نسبت در سال‌های گذشته بیش از این مقدار بوده و در دهه اول قرن ۲۱ در حدود ۳۳ درصد بوده است. در نمودارهای ۹ تا ۱۱ حجم تجارت جهانی و صادرات و واردات کشورها در طی سال‌های اخیر نشان داده شده است. اتحادیه اروپا در مجموع در سال ۲۰۱۹ برابر با ۲۷/۸ میلیون تن صادرات فولاد داشته که این رقم در سال ۲۰۲۰ به ۲۲/۶ میلیون تن کاهش یافته است. ایران در میان کشورهای صادرکننده فولاد رتبه شانزدهم را در سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص داده است.

نمودار ۹- حجم تجارت جهانی فولاد (میلیون تن)

نمودار ۱۰- کشورهای صادرکننده فولاد جهان (میلیون تن)

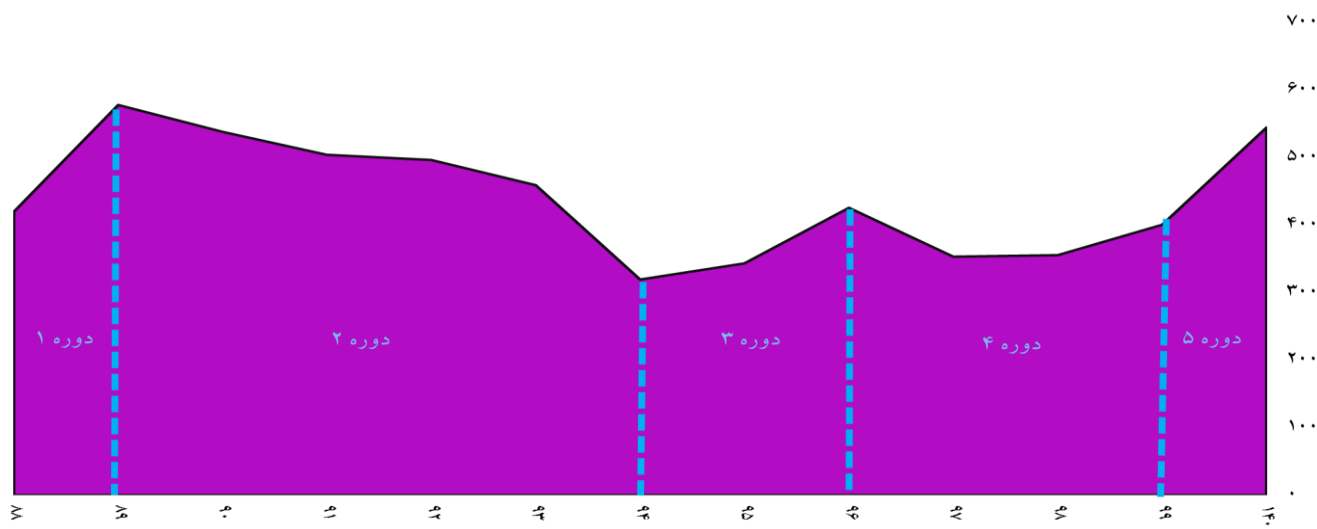

نمودار ۱۱- کشورهای واردکننده فولاد جهان (میلیون تن)

قیمت محصول طی سال‌های اخیر بین ۳۰۰ دلار در هر تن تا ۶۰۰ دلار در نو سان بوده است. عوامل مختلفی از جمله قیمت سنگ آهن و سایر مواد اولیه، بازارشکنی کشورهای تولیدکننده، ایجاد ظرفیت در صنعت، سیاست‌های دولتی، وضعیت اقتصاد چین و رشد تولید مسکن، میزان حجم تولید خودرو و دارایی‌های ثابت بر قیمت فولاد اثرگذار هستند. در نمودار ۱۲ تغییرات قیمتی چند سال اخیر به همراه عمده‌ی دلایل آن‌ها نشان داده شده است.

- دوره ۱: بهبود وضعیت جهانی پس از بحران مالی ۲۰۰۸
- دوره ۲: بهبود تدریجی اقتصاد جهانی و افزایش تقاضا برای کامودیتی‌ها
- دوره ۳: سیاست‌های اقتصادی دولت چین بعد از کاهش نرخ رشد اقتصادی به زیر ۷ درصد در پایان سال ۲۰۱۵ و در نتیجه تحریک بخش‌های مصرف‌کننده فولاد از جمله بخش ساختمان و حمل‌ونقل، محدود کردن ظرفیت تولید
- دوره ۴: تنش‌های تجاری آمریکا و چین و همچنین افزایش مالیات بر خرید خودرو در چین که منجر به کاهش تولید خودرو شد. در فصل اول ۲۰۲۰، با شروع بحران، کاهش قیمت در صنعت فولاد تشدید شد.

دوره ۵: کاهش تنش‌های تجاری چین و آمریکا، کاهش تولید در نتیجه همه‌گیری کرونا، بازگشت تدریجی تقاضا از فصل دوم ۲۰۲۰ به‌ویژه در چین (روند صعودی تولید خودرو در چین و افزایش تقاضا در بخش مسکن)

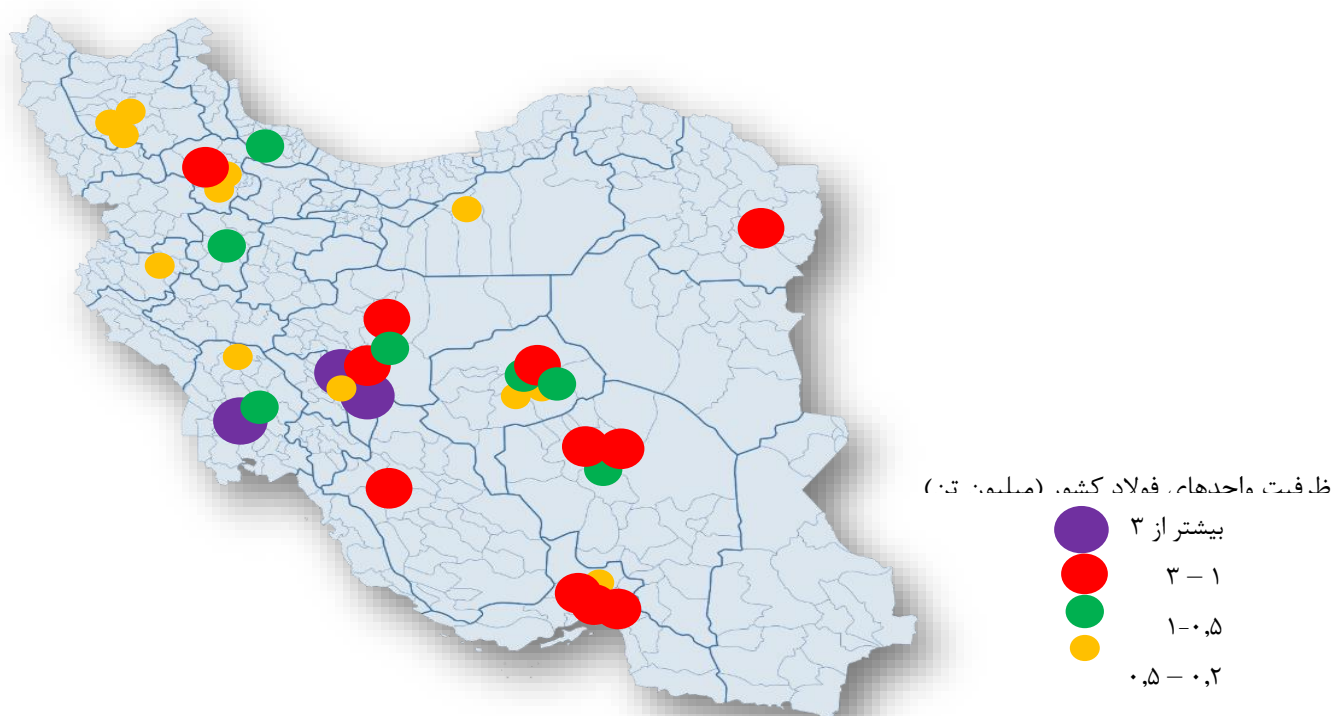

نمودار ۱۲- تغییرات قیمتی بیلت ایران در چند سال اخیر (دلار در تن)

نگاهی به وضعیت تولید و تقاضا در ایران

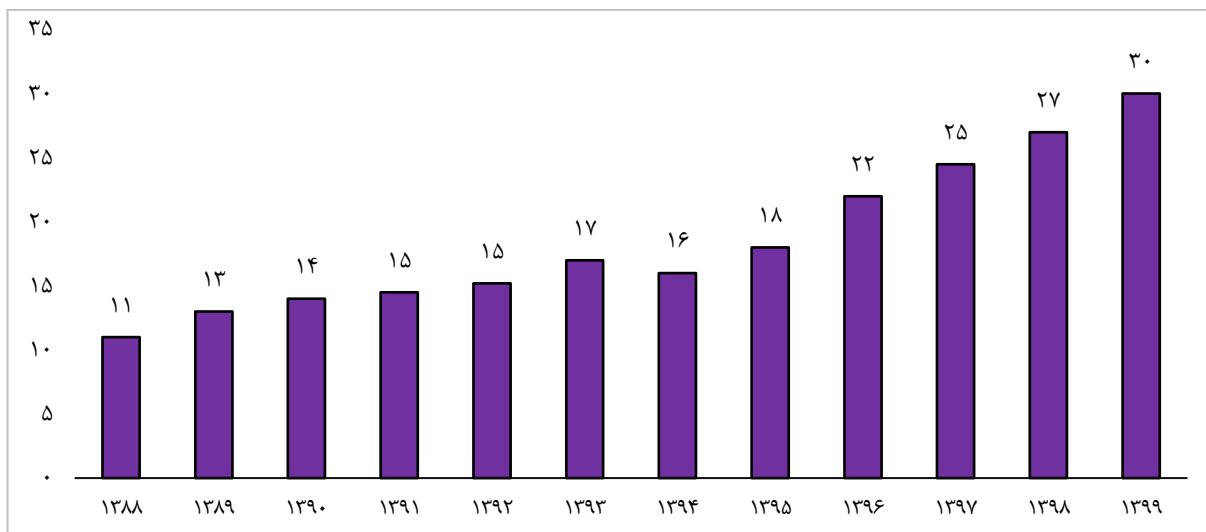
ایران در تولید فولاد رتبه دهم جهان و رتبه اول در تولید فولاد در خاورمیانه را دارد و با تولید ۲۹ میلیون تن در سال ۲۰۲۰ سهم خود را از تولید منطقه به حدود ۷۰ درصد افزایش داده است. بزرگ‌ترین تولیدکنندگان کشور شرکت‌های فولاد مبارکه، ذوب‌آهن اصفهان و فولاد خوزستان هستند.

ایران دارای ۸۸ واحد فعال تولید فولاد با ظرفیت اسمی کل ۴۰ میلیون تن در سال است. معادل ۲۷ میلیون تن ظرفیت در دست اجرا در کشور وجود دارد که از این میزان ۱۶ میلیون تن تا سال ۱۴۰۴ قابل تحقق می‌باشد. در شکل ۲ پراکندگی واحدهای تولید فولاد کشور و ظرفیت آن‌ها نمایش داده شده است.

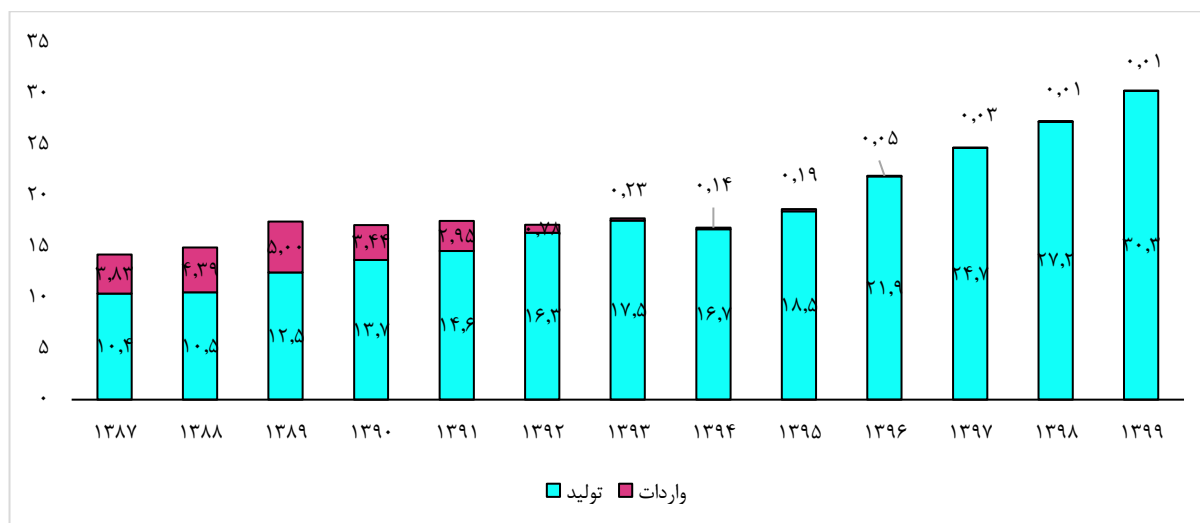
شکل ۲- پراکندگی واحدهای تولید فولاد با ظرفیت ۲۰۰ هزار تن در سال

در نمودار ۱۳ میزان تولید فولاد کشور در سال‌های اخیر نشان داده شده است. تولید فولاد به علت توجه ویژه‌ای که به این صنعت شده طی دهه ۹۰ بیش از دو برابر شده است. ۹۲ درصد از فولاد کشور به روش کوره قوس الکتریکی تولید می‌شود.

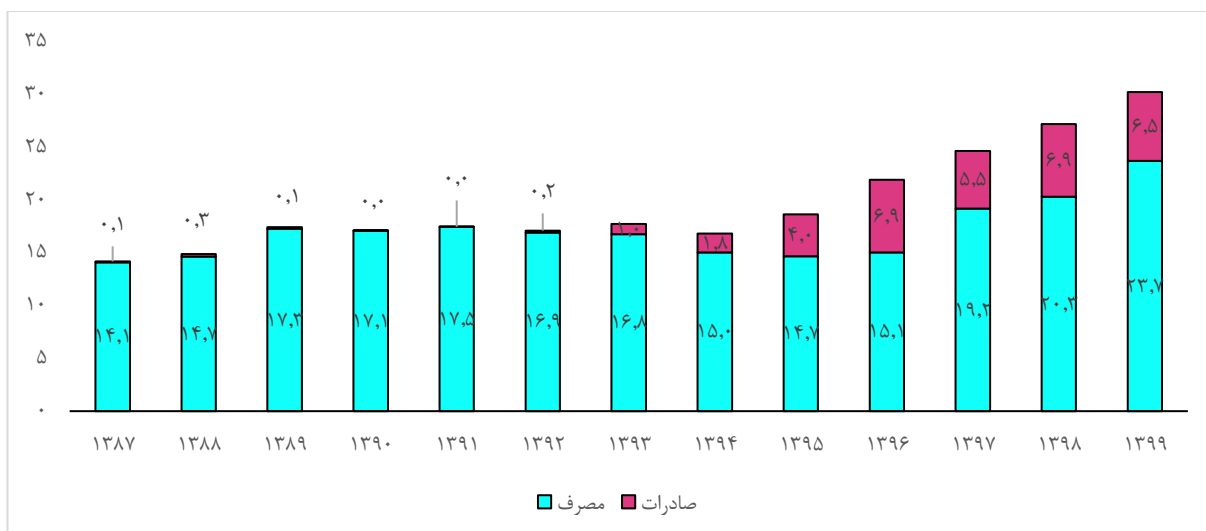

نمودار ۱۳- میزان تولید فولاد کشور در سال‌های اخیر (میلیون تن)

کشور ایران در سال‌های نه‌چندان دور کمتر از میزان موردنیاز تولید فولاد داشت و مابقی را از کشورهای دیگر خریداری و وارد می‌کرد؛ اما با توجه به رشد تولید فولاد، به صادرکننده در این صنعت تبدیل شد. در نمودارهای ۱۴ و ۱۵ میزان تولید، مصرف، صادرات و واردات فولاد خام کشور را مشاهده می‌کنید.

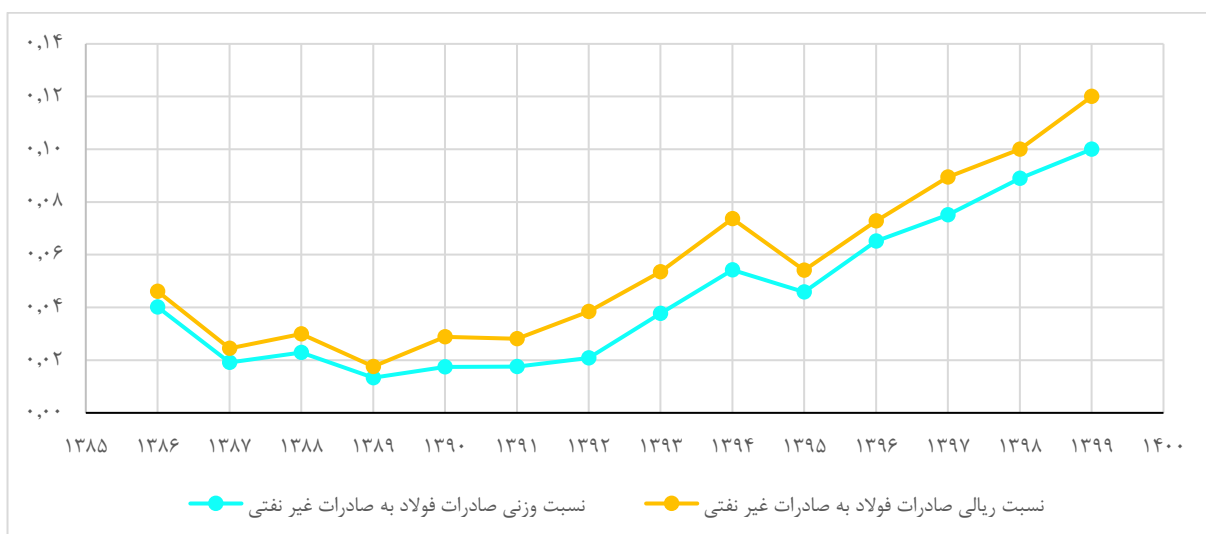

نمودار ۱۴- میزان تولید و واردات فولاد کشور در سال‌های اخیر (میلیون تن)

نمودار ۱۵- میزان صادرات و مصرف فولاد کشور در سال‌های اخیر (میلیون تن)

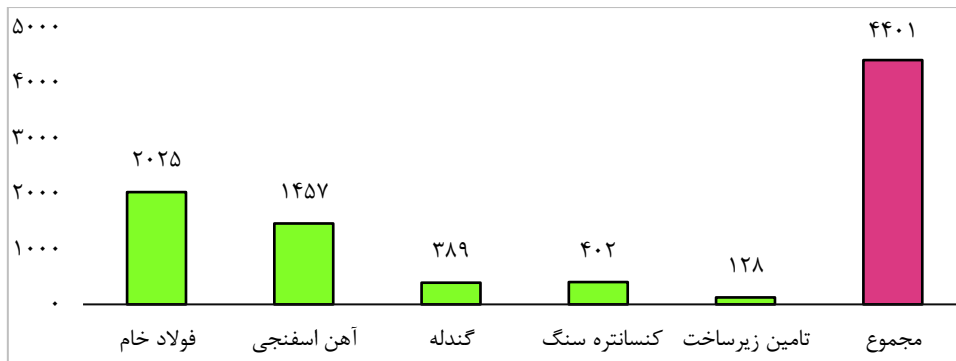
چین مقصد حدود ۴۰ درصد از حجم صادرات ایران است. بعد از آن اندونزی ۲۳ درصد و غنا ۶ درصد از صادرات فولاد ایران را به خود اختصاص داده‌اند. فولاد از لحاظ حجم ریالی و مقداری صادرات، در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته که این محصول را به یک محصول مهم در سبد صادراتی کشور بدل کرده است. در نمودار ۱۶ نسبت وزنی و ریالی فولاد به صادرات غیرنفتی ایران نشان داده شده است.

نمودار ۱۶- نسبت صادرات فولاد کشور به صادرات غیرنفتی

افق ۱۴۰۴ صنعت فولاد

ایران به دنبال دستیابی به هدف تولید ۵۵ میلیون تن فولاد تا افق سال ۱۴۰۴ است. به این منظور نیاز به سرمایه‌گذاری ویژه‌ای در زنجیره تولید و زیرساخت موردنیاز این صنعت احساس می‌شود. نرم سرمایه‌گذاری اجرای طرح‌های پیش‌بینی شده برای واحدهای کنسانتره سازی معادل ۵۰ یورو به ازای ایجاد یک تن ظرفیت، واحدهای گندله‌سازی ۵۵ یورو به ازای ایجاد یک تن ظرفیت، واحدهای احیای مستقیم و کوره بلند ۱۲۰ یورو به ازای ایجاد یک تن ظرفیت و واحدهای فولادسازی (کوره قوس الکتریکی و کنورتور اکسیژنی) معادل ۲۰۰ یورو به ازای ایجاد یک تن ظرفیت است.

نمودار ۱۷- برآورد سرمایه‌گذاری موردنیاز در صنعت فولاد کشور تا سال ۱۴۰۴ (میلیون یورو)

در رابطه با زیرساخت‌های موردنیاز برای دستیابی به هدف در نظر گرفته‌شده در افق ۱۴۰۴ برای تولید فولاد، خلاصه‌ای از انواع انرژی موردنیاز ذکر می‌شود. میزان مصرف برق برای تولید اسمی فولاد خام ۳۵ درصد از سهم صنعت و ۱۲ درصد از کل مصرف کشور بوده است. در سال ۹۸ مصرف صنعت معادل ۶/۶ گیگاوات بوده که انرژی الکتریکی موردنیاز برای تولید ۵۵ میلیون تن فولاد در افق ۱۴۰۴ معادل ۹ گیگاوات پیش‌بینی می‌شود. لذا برای دستیابی به این امر، رشد سالانه ۶/۴ درصدی برای ظرفیت نیروگاهی موردنیاز است. در مورد گاز موردنیاز نیز برخی خطوط گاز ظرفیت کافی ندارند اما می‌توان نگرانی بزرگی در این بخش وجود ندارد.

در رابطه با آب مصرفی، کل مصرف آب در کشور طبق آخرین آمار موجود برابر با ۹۶ میلیارد مترمکعب است که از این میزان ۸۸/۹ درصد مربوط به بخش کشاورزی، ۸/۳ درصد مربوط به مصرف شرب و ۲/۸ درصد مربوط به مصارف صنعتی است. مصرف آب صنعت فولاد در حال حاضر حدود ۱۹۹ میلیون مترمکعب است که با اضافه شدن طرح‌های قابل تحقق و در دست اجرا مجموع این مصرف به ۲۵۵ میلیون مترمکعب در سال خواهد رسید. با توجه به تخلیه بی‌رویه‌ی آب زیرزمینی بدون توجه به میزان تغذیه‌ی آن، سطح آب زیرزمینی طی سال‌های اخیر سیر نزولی داشته است؛ بنابراین عدم استفاده بیشتر از آب‌های زیرزمینی راه‌هایی از قبیل انتقال پساب شهرها و شیرین‌سازی و انتقال آب دریا از راهکارهای تأمین آب در طرح‌های توسعه فولاد کشور به شمار می‌رود. سه فاز از خط اول پروژه انتقال آب خلیج فارس افتتاح‌شده و سایر خطوط تا سال ۱۴۰۴ به بهره‌برداری خواهند رسید.

در رابطه با حمل‌ونقل، میزان جابجایی مواد معدنی بر روی شبکه‌ی ریلی در سال ۱۴۰۰ در حدود ۴۴/۸ میلیون تن برآورد می‌شود که به تفکیک ۴ میلیون تن سنگ آهن، ۳/۳ میلیون تن زغال سنگ، ۱۹ میلیون تن کنسانتره سنگ آهن، ۰/۵ میلیون تن سنگ آهنک و ۱۸ میلیون تن گندله است. در افق ۱۴۰۴ این برآورد برابر با ۷۹/۳ میلیون تن صورت گرفته است. در پایان سال ۱۳۹۸ طول کل خطوط اصلی راه آهن کشور ۱۱/۶ هزار کیلومتر با ظرفیت حمل بار در حدود ۵۰ میلیون تن بوده است. برای نائل شدن به سهم حمل‌ونقل ریلی در صنعت فولاد با ظرفیت ۱۰۵ میلیون تن مواد خام و محصول برای افق ۱۴۰۴، بایستی مجموعاً حدود ۱،۷۹۵ کیلومتر به صورت خط جدید و حدود ۱،۲۵۵ کیلومتر به صورت خط دوم در شبکه ریلی ایجاد شود؛ یعنی صنعت ریلی می‌بایست رشد سالانه در حدود ۹/۲ درصد داشته باشد و بدیهی است با تحقق و راه‌اندازی صنایع فولادی بدون تأمین به‌موقع مواد اولیه موردنیاز با مشکل جدی روبرو خواهند گشت.

صنعت فولاد در بازار سرمایه

سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در این صنعت در بازار سرمایه همواره جزو جذاب‌ترین سهام بوده است. اطلاعات شرکت‌ها و سهام آن‌ها به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱- مقایسه شرکت‌های فولادی در بازار سرمایه

شرح	واحد	هرمز	فولاد	فخوز	فولاژ	کاوه	ذوب	ارفع	فسازان	فخاس
تعداد سهام	میلیارد برگ	۲۵	۲۹۳	۵۰	۱۲	۱۵	۶۱	۱۲	۰/۶	۱۲
سهام شناور	درصد	۳/۷۶	۲۶	۲۴	۷	۱۹	۲۰	۱۱	۴۳	۳
ارزش بازار	هزار میلیارد تومان	۳۸	۳۲۱	۸۳	۲۲	۲۸	۲۶	۱۹	۱/۷	۲۷
بتای ۳۶ ماهه		۰/۸۵	۱/۳۲	۰/۹	۱/۱۱	۰/۹۹	۱/۰۵	۰/۹۴	-	۰/۹۲
میزان تقسیم سود	درصد	۲۲	۳۱	۳۶	۴۶	۶۶	۲۲	۱۰۲	۳۴	۶۸
محصول تولیدی		اسلب	ورق	اسلب و بیلت	بیلت آلایژی	بیلت	میلگرد	بیلت	بیلت القایی	میلگرد و شمش
سهامدار عمده		فولاد مبارکه	ایمیدرو، بانک رفاه و سهام عدالت	صندوق نفت و سهام عدالت	غدیر و عدالت	بنیاد	تأمین اجتماعی	کچاد	چدن	ومعادن

طی سال‌های اخیر معمولاً بازدهی این گروه نسبت به بازار بهتر بوده است. همچنین در سال‌هایی که قیمت جهانی فولاد رشد داشته، این صنعت بازدهی بهتری ثبت کرده است.

جدول ۲- مقایسه بازدهی صنعت آهن و فولاد و شاخص کل بورس در سال‌های اخیر (درصد)

واحد	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۴۰۰	میانگین
بازار	-۴	۲۴	۸۵	۱۸۵	۱۶۳	۱۳	۶۲
	۲۵	۷۳	۱۱۶	۱۵۲	۲۱۳	۲۰	۸۸
صنعت							

چه سودآوری در انتظار شرکت‌ها خواهد بود؟

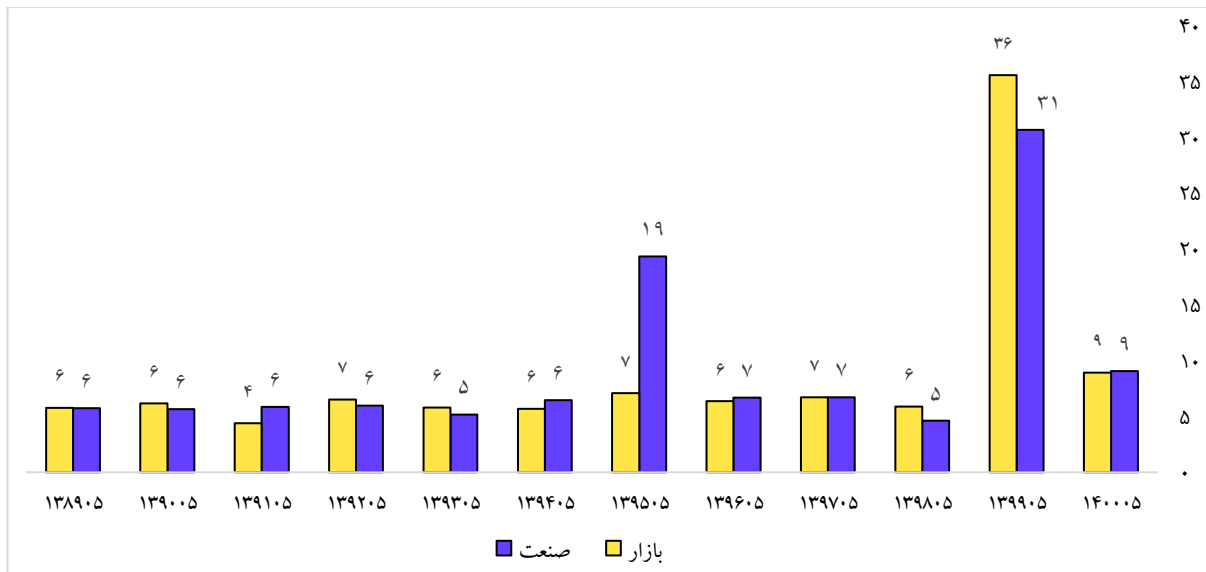
سطح تولید صنعت فولاد تا پیش از سال ۱۳۹۹، روند نسبتاً باثباتی داشته است، اما با وقوع قطعی‌های برق در فصل تابستان سال جاری شاهد افت اندکی در تولیدات شرکت‌های فعال صنعت هستیم. بر همین اساس، پیش‌بینی میزان تولید شرکت‌های این صنعت با توجه به عملکرد سال ۱۳۹۹ و گزارش‌های ماهانه اخیر و با فرض قطعی برق در تابستان و افت فشار گاز در زمستان انجام شده است. سطح فروش شرکت‌های فعال در این صنعت تقریباً معادل میزان تولیدات آن‌ها است و بر همین اساس برای پیش‌بینی مقدار فروش شرکت‌ها، فرض شده است که موجودی کالای پایان دوره برابر با موجودی ابتدای دوره باشد.

برای پیش‌بینی نرخ فروش محصولات زنجیره نیازمند پیش‌بینی نرخ فروش شمش فولاد خوزستان (فخوز) هستیم. متوسط نرخ فروش شمش صادراتی ایران برای دوره زمانی مهر تا اسفندماه ۱۳۹۹ به‌طور متوسط ۶۲۰ دلار در نظر گرفته شده است. بر همین اساس، نرخ شمش فخوز در بورس کالا برابر با ۵۸۰ دلار برای هر تن محاسبه می‌شود. برای دوره مذکور، متوسط نرخ تسعیر دلار برابر با ۲۳,۹۰۰ تومان لحاظ شده است که باعث می‌شود نرخ ریالی هر کیلو شمش در بورس کالا برابر با ۱۳۵ هزار ریال باشد. همچنین، نسبت پایه برای نرخ گندله ۲۸ درصد و نرخ کنسانتره ۲۰ درصد نسبت به شمش در نظر گرفته شده است. برای سال آتی نیز قطعی برق و طرح‌های توسعه شرکت‌ها لحاظ شده است، همچنین نرخ دلار به‌طور متوسط ۲۶,۵۰۰ تومان و قیمت شمش صادراتی ایران ۵۵۰ دلار فرض شده است. با توجه به توضیحات ارائه شده، نسبت قیمت به درآمد پیشرو شرکت‌ها به شرح جدول ۳ محاسبه شده است.

جدول ۳: کارشناسی میزان سودآوری و نسبت قیمت به درآمد پیشرو شرکت‌ها

نماد	سود ۱۴۰۰ (ریال)	سود ۱۴۰۱ (ریال)	قیمت فعلی (ریال)	نسبت قیمت به درآمد پیشرو تحلیلی
فولاد	۳,۰۵۱	۳,۰۴۱	۱۲,۰۰۰	۳/۹
هرمز	۳,۶۵۷	۳,۸۵۴	۱۷۵۳۰	۴/۷
فخوز (تلفیق)	۳,۴۵۷	۳,۳۵۴	۱۶۱۷۰	۴/۷
کاوه	۲,۴۵۷	۲,۶۵۴	۱۵۹۸۰	۶/۳
فولاذ	۳,۱۰۴	۳,۵۴۷	۱۶۲۴۰	۴/۹
فسازان	۳,۰۴۱	۵,۵۸۷	۲۵,۰۰۰	۵/۵
ارفع	۲,۲۵۴	۳,۶۸۷	۱۵۵۳۰	۵/۲

در نمودار ۱۸، روند تغییرات نسبت قیمت به درآمد برای میانگین صنعت و بازار بورس در سال‌های اخیر، طی دوره‌های یک‌ساله منتهی به مردادماه نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، نسبت قیمت به درآمد در این صنعت در دوره یک‌ساله منتهی به مردادماه سال جاری، نزدیک به متوسط بازار بوده و نهایتاً حدود ۱ واحد با کل بازار فاصله داشته است.

نمودار ۱۴: تغییرات نسبت قیمت به درآمد صنعت سنگ آهن و بورس

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

از گروه‌هایی که در سال جاری می‌توان انتظار جهش سودآوری از آن‌ها را داشت گروه آهن و فولاد است. سودآوری صنعت فولاد در ایران عمدتاً متأثر از قیمت جهانی فولاد، وضعیت نرخ ارز و تغییرات قیمت مواد اولیه به‌ویژه سنگ آهن است.

قیمت جهانی بیلت صادراتی ایران در حالی در سال ۹۹ به‌طور متوسط ۴۴۵ دلار معامله می‌شده است که در نیمه ابتدایی سال ۱۴۰۰ اعداد عالی بالای ۶۰۰ دلار را ثبت کرده است. در ارتباط با چشم‌انداز صنعت فولاد جهانی فاکتورهای متعددی باعث بالا رفتن قیمت‌های آتی فولاد می‌شود و از جمله آن‌ها می‌توان به تعرفه‌های اعمال‌شده از سوی دولت ترامپ بر روی فولاد وارداتی به آمریکا و تقاضای فزاینده تولید در صنایع مختلف در دوران پسا کرونا اشاره کرد. همچنین چین با حدود یک میلیارد تولید فولاد که ۵۷ درصد فولاد جهان را تولید می‌کند امسال نیز قصد دارد تولید فولاد در نیمه دوم سال را کاهش دهد. با توجه به رشد تولید در نیمه ابتدایی سال جاری، فولادسازان این کشور بایستی ۱۸ درصد از تولید خود در ماه‌های پیش رو بکاهد تا هدف دولت محقق شود. با توجه به پیش‌بینی‌ها و شرایط پیش رو، به نظر فولاد در سال ۲۰۲۱ سطح بالای فعلی حفظ‌شده و در سال ۲۰۲۲ به‌مرورزمان، اندکی افت قیمت دارد، هرچند بالاتر از سطح ۲۰۱۸ تجارت خواهد شد.

شرکت‌های ایرانی محصولات خود را در دو بازار داخلی (عمدتاً بورس کالا) و صادراتی (عمدتاً جنوب شرق آسیا) عرضه می‌کنند. قیمت دلار مؤثر بورس کالای ایران در حال حاضر با در نظر گرفتن حواله نیما است. همچنین نرخ دلار تسعیر صادرات شرکت‌های فولادی و معدنی برخلاف شرکت‌های پتروشیمی سامانه سنا است که عمدتاً قیمت‌هایی نزدیک به بازار آزاد دارد. بر همین اساس فروش این شرکت‌ها به‌طور مستقیم اهرم مناسبی به نرخ دلار را دارد.

طی سال‌های اخیر قیمت مواد اولیه شرکت‌ها بر اساس فرمول قیمت‌گذاری با شرکت‌های سنگ آهنی و زغال‌سنگی توافق می‌شد که درصدی از شمش فولاد را برای آن در نظر می‌گرفتند. در مدت اخیر نیز با وجود افت‌وخیزهای قیمت سنگ آهن و زغال، این شرکت‌ها سعی در حفظ حاشیه سود با تنظیم مناسب قیمت‌ها داشته‌اند و با توجه به مالکیت مبارکه بر چند شرکت سنگ آهنی، نسبت‌ها در اعداد مناسبی قرار گرفته است که سبب شده است حاشیه سود فولادسازان در منطقه ایمنی قرار بگیرد.

نیاز بازار داخل برای محصولات فولادی در حدود ۲۰ تا ۲۴ میلیون تن برآورد می‌شود و با توجه به مزاد عرضه ۶ تا ۱۰ میلیون تنی، شرکت‌ها هم‌زمان با جهش قابل‌ملاحظه در قیمت‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر در حال برنامه‌ریزی صادرات هستند. امسال در بازار فولاد صرف‌نظر از مردادماه که مسئله برق صنعت را با چالش مواجه کرد، صادرات در پنج ماه ابتدایی سال نسبت به سال گذشته به لحاظ حجمی بیش از ۶۰ درصد رشد داشته است که گویای کم‌رنگ شدن تحریم و داشتن بازار هدف فروش این شرکت‌ها است. اگرچه شرکت‌های ایرانی هزینه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها (در حدود ۵۰ دلار برای هر تن) در حال حاضر متحمل می‌شوند.

سال جاری شاهد رشد بیشتر محصولات ورق و اسلب نسبت به بیلت هستیم. علت این موضوع در نتیجه بحران کرونا و افت عرضه، رشد تقاضای داخلی چین و موانع صادراتی این کشور، رشد تقاضا از ناحیه اروپا، افزایش قیمت قراضه صادراتی آمریکا و اروپا، اعمال و محدودیت واردات بر روی واردات فولاد آمریکا از سایر کشورها است. شرکت‌های عمده تولیدکننده ورق و اسلب کشور شامل فولاد مبارکه، هرمزگان و خوزستان از شرایط استثنایی بازارهای جهانی اسلب سود برده‌اند و محاسبات تیم تحلیل کارگزاری بانک صنعت و معدن حاکی از آن است با دلار ۲۴ هزارتومانی و افت ۱۰ تا ۱۵ درصدی قیمت‌های فعلی جهانی، در حال حاضر نسبت قیمت به درآمد مبارکه ۴,۵ واحد، هرمز ۵ و فخوز ۵,۵ واحد است که سبب خواهد این شرکت‌ها در آینده با انتشار گزارش‌های ماهانه و فصلی با اقبال بازار همراه شوند.

از بزرگ‌ترین پتانسیل‌های شرکت‌های این صنعت، می‌توان به فروش در شرایط مختلف اقتصادی و سیاسی کشور، نسبت قیمت به سود مناسب، منابع مالی در اختیار شرکت و به‌کارگیری درخور آن، اهرم بالای شرکت به نرخ دلار و تسعیر با نرخ آزاد، صعود قیمت‌های جهانی در مدت اخیر، مجاورت با معادن سنگ‌آهن، کیفیت بالای محصول تولیدی در خاورمیانه، کاهش تحریم‌ها و کاهش اختلاف قیمت با سایر مناطق و داشتن طرح‌های توسعه اشاره کرد. از طرفی، نرخ‌گذاری دستوری، ریسک قوانین و مقررات، افت حاشیه سود در صورت کاهش قیمت‌های جهانی، تخفیفات و هزینه دور زدن تحریم‌ها و قطعی گاز و برق، ریسک‌هایی هستند که در رابطه با شرکت‌های این صنعت می‌توان به آن‌ها اشاره داشت.